

Лекція з Теми «Шлюб: загальна характеристика»

Мета лекційного заняття: ознайомити студентів зі змістом поняття «шлюб» та його ознаками; ознайомити з умовами вступу в шлюб; охарактеризувати перешкоди для укладення шлюбу; охарактеризувати значення цього суспільного-правового явища; надати уявлення про порядок укладення шлюбу; охарактеризувати підстави визнання шлюбу недійсним та правові наслідки такого визнання; розкрити поняття «припинення шлюбу»; охарактеризувати підстави припинення шлюбу; порядки, у яких можливим є розірвання шлюбу; пояснити наслідки як укладення, так і розірвання шлюбу.

План лекційного заняття:

1. Поняття, ознаки, умови вступу в шлюб.
2. Порядок укладення шлюбу.
3. Недійсність шлюбу.
4. Припинення шлюбу.

Рекомендовані нормативно-правові акти та література:

Конституція України від 28.06.1996 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Загальна декларація прав людини : Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Міжнародний документ від 16.12.1966 р. (дата набуття чинності для України 23.03.1976 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. (із змінами). № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (із змінами). № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. (із змінами) № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01.07.2010 р. (із змінами) № 2398-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2398-17#Text>.

Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 р. (із змінами) № 1382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>.

Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян : Постанова КМУ від 22.08.2007 р. (із змінами) № 1064. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1064-2007-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених : Постанова КМУ від 16.11.2002 р. (із змінами) № 1740.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1740-2002-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власне імені, по батькові) фізичної особи : Постанова КМУ від 11.07.2007 р. (із змінами) № 915. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/915-2007-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання : Наказ Мініюсту України від 12.01.2011 р. (із змінами) № 96/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0055-11#Text>.

Про затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні : Наказ Мініюсту України від 18.10.2000 р. (із змінами) № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї») № 5-рп/99 від 03.06.1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-99#Text>.

Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя : Постанова Верховного Суду України від 21.12.2007 р. № 11. *Адвокат*. 2007. № 11. Стор. 119.

1. Поняття шлюбу

Термін «шлюб» походить від старослов'янського та перекладається як обіцянка. **Шлюб** – сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану (ст. 21 СК України).

Ознаки шлюбу:

- 1) добровільність (наявність добровільної згоди обох з подружжя (ст. 24 СК України);
- 2) досягненням шлюбного віку чоловіком та жінкою, що вступають в шлюб (ст. 22 СК України);
- 3) реєстрація шлюбу у встановленому законом порядку органом, визначеним СК України;
- 4) спрямованість на утворення особистого сімейного союзу чоловіка і жінки.

Умови вступу в шлюб – ті умови, дотримання яких необхідне для правозгідності шлюбу. **Умовами вступу в шлюб є:**

- 1) **взаємна вільна згода жінки та чоловіка на укладення шлюбу** (добровільність). Шлюб є добровільним союзом. Стаття 51 Конституції України, ст. 24 СК України передбачають, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Ця вимога закону **означає** відсутність щодо них фізичного насильства та психологічного тиску з приводу укладення шлюбу, а

також усвідомлення цими особами значення своїх дій та спроможність керувати ними на момент вчинення ними волевиявлення щодо одруження;

2) досягнення шлюбного віку на день реєстрації шлюбу (шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлено у 18 років). Судом може бути **надано право на шлюб** особі, яка досягла 16 років, за умови відповідності такого рішення її інтересам. Право на шлюб **не обмежується максимальним віком або віковою різницею** осіб, які бажають одружитися.

Перешкодами для укладення шлюбу є:

1) перебування в іншому шлюбі. Вітчизняне сімейне законодавство не допускає багатозшлюбності, тобто для укладення шлюбу необхідно або припинити шлюб, або не перебувати у шлюбі;

2) наявність між особами, що бажають одружитися, родинних зв'язків прямої лінії споріднення. Відповідно до ч. 2 ст. 26 СК України у шлюбі між собою не можуть перебувати рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. **Повнорідними** є брати і сестри, які мають спільних батьків. **Неповнорідними** є брати і сестри, які мають спільну матір або спільного батька. У шлюбі між собою **не можуть перебувати** двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця;

3) наявність між особами, що бажають укласти шлюб, відносин усиновлення. У шлюбі між собою не можуть бути усиновлювач та усиновлена ним дитина. Шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстровано лише в разі скасування усиновлення. За рішенням суду може бути надане право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним;

4) недієздатність особи (осіб), які бажають укласти шлюб.

Свобода шлюбу включає:

- 1) право вступу в шлюб;
- 2) вибір другого з подружжя;
- 3) свободу розлучення.

Отже, шлюб є найпоширенішою підставою виникнення сімейних правовідносин. На жаль і кількість судових справ, пов'язаних із шлюбно-сімейними відносинами, є також вельми значною. Тому юристу необхідно досконало знати норми сімейного законодавства, які регулюють шлюбні відносини, щоб мати змогу захистити права кожного з подружжя.

2. Порядок укладення шлюбу

Порядок укладення шлюбу включає в себе декілька етапів.

1) звернення до органу державної реєстрації актів цивільного стану жінки та чоловіка, які бажають укласти шлюб. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком до будь-якого органу державної реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором. Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, вважаються **нареченими**. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком **особисто**. Якщо жінка і (або) чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально засвідчену,

можуть подати їх представники. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені. Якщо реєстрація шлюбу у визначений день не відбулася, заява про реєстрацію шлюбу **втрачає чинність після спливу трьох місяців** від дня її подання (ст. 28 СК України);

2) ознайомлення наречених з їхніми правами та обов'язками. Орган державної РАЦС зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу (ст. 29 СК України). До цього етапу порядку укладення шлюбу слід також віднести етап взаємного ознайомлення наречених зі станом здоров'я одне одного. Держава забезпечує створення умов для медичного обстеження наречених. Результати медичного обстеження є таємницею і повідомляються лише нареченим (ст. 30 СК України). Порядок здійснення медичного обстеження наречених встановлюється Постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р. № 1740 «Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених». Цей Порядок визначає механізм організації добровільного медичного обстеження наречених, з метою визначення стану їх здоров'я для профілактики захворювань, небезпечних для подружжя та їх нащадків. Відповідно до Порядку медичне обстеження наречених, проводиться тільки за їх бажанням. Орган державної реєстрації актів цивільного стану під час приймання заяви про реєстрацію шлюбу інформує осіб, які подають таку заяву, про можливість здійснення медичного обстеження та за їх бажанням видає направлення за зразком, затвердженим МОЗ. Медичне обстеження осіб за направленнями органів державної реєстрації актів цивільного стану здійснюється в акредитованих лікувально-профілактичних закладах за визначенням Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управлінь охорони здоров'я обласних, Севастопольської міської та Головного управління охорони здоров'я Київської міської держадміністрацій. Перелік таких лікувально-профілактичних закладів ці органи доводять до відома органів державної реєстрації актів цивільного стану. Вказані лікувально-профілактичні заклади зобов'язані здійснити медичне обстеження наречених, **протягом 20 днів після їх звернення до цих закладів.** Перелік видів добровільного медичного обстеження наречених, затверджується МОЗ. Відомості про результати медичного обстеження повідомляються лише особам, які пройшли обстеження, і заносяться до медичних карток.

3) прийняття органами державної реєстрації актів цивільного стану **заяви** за наявності всіх необхідних документів;

4) зобов'язання наречених у разі відмови від шлюбу. Назва «заручини», яку колись мала ст. 31 СК України, наразі виключена. Зазначена стаття встановлює лише правила відшкодування затрат, що були понесені стороною у зв'язку з відмовою однієї із сторін від шлюбу. Така особа зобов'язана *відшкодувати другій стороні затрати у зв'язку з приготуванням до реєстрації шлюбу та весілля.* Такі затрати *не підлягають відшкодуванню, якщо відмова від шлюбу була викликана протиправною, аморальною поведінкою нареченої, нареченого, прихованням нею, ним обставин, що мають для того, хто*

відмовився від шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, наявність дитини, судимість тощо). У разі відмови від шлюбу особи, яка одержала подарунок у зв'язку з майбутнім шлюбом, *договір дарування за вимогою дарувальника може бути розірваний судом*. У разі розірвання договору особа зобов'язана повернути річ, яка була їй подарована, а якщо вона не збереглася – відшкодувати її вартість;

5) реєстрація шлюбу (ст. 27 СК України). **Значення:** 1) є вимогою для правозгідності шлюбу і виникнення прав та обов'язків подружжя; 2) встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства. Релігійний обряд шлюбу має такі ж правові наслідки лише у випадках, якщо він відбувся до створення або відновлення органів державної реєстрації актів цивільного стану. СК України окремо регулює правовідносини між жінкою та чоловіком, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Такі особи не вважаються подружжям. За загальним правилом, **реєстрація відбувається через місяць** після подання заяви у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану лише **за особистої присутності осіб, що одружуються**. Представництво не допускається. Державна реєстрація шлюбу засвідчується Свідомством про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Питання державної реєстрації шлюбу регулює також Наказ Міністерства юстиції України № 52/5 від 18.10.2000 р. «Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні» (підрозділ 2 «Державна реєстрація шлюбу» Розділу III «Державна реєстрація окремих актів цивільного стану») (див. Додаток 1).

Отже, реєстрація шлюбу є не лише важливою подією у житті будь-якої людини, але вона пов'язана із регулюючою роллю держави. Необхідним є знання як процедурних норм, так і загальних положень СК України про шлюб, про наслідки його реєстрації.

3. Недійсність шлюбу

Підстави визнання шлюбу недійсним. Можна виділити три групи таких підстав:

I) підстави, за наявності яких шлюб є недійсним (ст. 39 СК України). При укладенні шлюбу сторони допустили такі порушення умов його укладання, що він вважається недійсним уже в силу самих цих порушень і без рішення суду. Це такі **порушення, коли шлюб:**

- 1) зареєстрований з недієздатною особою;
- 2) зареєстрований з особою, що вже перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі;
- 3) зареєстрований між родичами прямої лінії споріднення, рідними братом та сестрою.

За заявою особи орган державної реєстрації **припиняє (визнає недійсною) дію актового запису про шлюб**, зареєстрований з такими особами.

Якщо шлюб зареєстровано з особою, яка вже перебуває у шлюбі, то в разі

припинення попереднього шлюбу до припинення (визнання недійсною) дії актового запису щодо повторного шлюбу повторний шлюб стає дійсним з моменту припинення попереднього шлюбу.

Дія актового запису про шлюб припиняється (визнається недійсною) незалежно від смерті осіб, з якими було зареєстровано шлюб, а також від розірвання цього шлюбу.

II) підстави, за наявності яких шлюб визнається недійсним в судовому порядку. Рішення суду повинно ґрунтуватись на доведених в судовому засіданні обставинах, що свідчать про порушення умов укладання шлюбу. **Такими порушеннями є:**

1) відсутність вільної згоди;

2) фіктивність шлюбу (укладення шлюбу без наміру створити сім'ю, тобто лише реєстрація шлюбу з метою досягнення якихось пільг та привілеїв, що випливають з його реєстрації (право на житло другого з подружжя, прав на майно другого з подружжя у випадку його смерті тощо);

III) підстави, за наявності яких шлюб може бути визнаний недійсним у судовому порядку. Правові наслідки, які можуть настати в зв'язку з порушенням умов укладення шлюбу, цілком залежать від суддівського розсуду: суд може або визнати шлюб дійсним, незважаючи на порушення, або, зважаючи на них, визнати шлюб недійсним. **Такими підставами є:**

1) недосягнення шлюбного віку;

2) приховання тяжкої або небезпечної для членів сім'ї хвороби одним із подружжя;

3) укладення шлюбу між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною, двоюрідними братом та сестрою, тіткою, дядьком та племінником, племінницею.

Отже, презумпція дійсності (правозгідності) шлюбу може бути спростована в судовому порядку, і **шлюб вважатиметься недійсним з моменту його укладення.**

Правові наслідки недійсності шлюбу (ст. 45 СК України) можуть бути як особистого так і майнового характеру:

1) анулюються усі подружні права та обов'язки;

2) майно, набуте за цей період, вважається таким, що належить квазіподружжю на праві спільної часткової власності;

3) одержані одним із квазіподружжя аліменти підлягають поверненню, але не більше ніж за три роки;

4) набуте у зв'язку із реєстрацією шлюбу прізвище підлягає зміні на дошлюбне;

5) особа може бути виселена із житлового приміщення другої сторони.

Щодо добросовісної особи, яка, вступаючи у шлюбні відносини, не знала і не повинна була знати про наявні перешкоди, закон містить особливі правові наслідки недійсності укладеного нею шлюбу, аналогічні наслідкам розірвання шлюбу, а саме:

1) поділ майна за правилами про поділ спільної сумісної власності подружжя;

2) залишається право на вибір прізвища (набутого в шлюбі чи дошлюбного);

3) залишається право на аліменти та на житлове приміщення, в які ця особа вселилися у зв'язку із вступом у шлюб.

Визнання шлюбу неукладеним. Шлюб, зареєстрований у відсутності нареченої і (або) нареченого, вважається неукладеним. Запис про такий шлюб у органі державної реєстрації актів цивільного стану скасовується за рішенням суду за заявою заінтересованої особи (ст. 48 СК України).

Отже, досить часто студенти «ігнорують», що в СК України виокремлено саме три групи підстав визнання шлюбу недійсним, та змішують їх «до купи». Ці підстави слід чітко відмежовувати, адже наслідки визнання шлюбу недійсним залежно від конкретної підстави можуть різнитися. Це впливає на способи, якими юрист має захищати права осіб.

4. Припинення шлюбу

Припинення шлюбу – припинення правовідносин між подружжям, зумовлене настанням певних юридичних фактів (підстав).

Підстави припинення шлюбу:

- 1) смерть одного з подружжя;
- 2) оголошення одного з подружжя померлим;
- 3) розірвання шлюбу.

У разі з'явлення особи, оголошеної померлою, суд скасовує відповідне рішення. Її шлюб з іншою особою поновлюється за умови, що ніхто з них не уклав повторного шлюбу. Розірвання шлюбу відбувається за заявою одного з них або спільною. Розгляд таких заяв віднесено законом до компетенції державних органів: місцевого суду та органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Існують два порядки розірвання шлюбу: спрощений та судовий.

Розірвання шлюбу в спрощеному порядку здійснюється органами державної реєстрації актів цивільного стану:

1) за заявою подружжя, за умови відсутності у них дітей. **Дитина** – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосованим до неї, вона не набуває прав повноліття раніше. Заява подружжя передбачає їх взаємну згоду на розірвання, яка підтверджується особистою присутністю кожного з них. Якщо один із подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу до органу державної РАЦС, таку заяву, нотаріально засвідчену або прирівняну до неї, від його імені може подати другий з подружжя;

2) за заявою одного з подружжя, якщо другий визнаний судом безвісно відсутнім або визнаний недієздатним.

Орган державної реєстрації актів цивільного стану складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання заяви, якщо вона не була відкликана, реєструє даний юридичний факт і видає відповідне свідоцтво. Моментом припинення шлюбу, розірваного органом державної реєстрації актів цивільного стану, є день реєстрації розірвання шлюбу. Майнові

спори між подружжям не є перешкодою для застосування спрощеного порядку розірвання шлюбу, вони вирішуються у суді.

За заявою заінтересованої особи розірвання шлюбу, здійснене відповідно до положень ст. 106 СК України (розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей), може бути визнане судом фіктивним, якщо буде встановлено, що жінка та чоловік продовжували проживати однією сім'єю і не мали наміру припинити шлюбні відносини. На підставі рішення суду актовий запис про розірвання шлюбу та Свідоцтво про розірвання шлюбу скасовуються органом державної реєстрації актів цивільного стану (ст. 108 СК України).

Судовий порядок. Якщо є взаємна згода осіб на припинення подружніх відносин між ними, але вони мають спільних дітей, то відповідну заяву вони можуть подати лише до суду. Питання розподілу обов'язків щодо подальшого виховання дітей, визначення місця їх проживання, питання участі у забезпеченні умов життя дитини того з батьків, хто буде проживати окремо, батьки зобов'язані вирішити шляхом укладення договору і подання його до суду. В такий же спосіб допускається врегулювання розміру аліментів на утримання дитини, однак, щодо такої домовленості СК України вимагає письмову форму з нотаріальним посвідченням. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей. Після проходження місячного строку з дня подання заяви суд постановляє рішення. До закінчення цього строку дружина і чоловік мають право відкликати заяву про розірвання шлюбу.

В разі незгоди одного із подружжя на припинення шлюбу інший має право звернутися із позовом до суду, керуючись відповідними положеннями ЦПК України.

На суд покладається обов'язок вжити заходів до примирення подружжя. З цією метою суд може відкласти розгляд справи **на строк не більше шести місяців**. Якщо один із подружжя вчинив домашнє насильство, незалежно від стану розгляду порушеного кримінального провадження, цивільної справи або справи про адміністративне правопорушення щодо домашнього насильства, заходи щодо примирення подружжя не вживаються.

Під час судового розгляду встановлюються також причини розлучення, переліку яких СК України не містить, для кожного випадку вони індивідуальні.

Шлюб розривається, якщо подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечить інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення (ч. 2 ст. 112 СК України).

Шлюб, розірваний у судовому порядку, **припиняється з дня набрання чинності відповідним рішенням суду**. Цей юридичний факт підлягає державній реєстрації в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Рішення суду про розірвання шлюбу після набрання ним законної сили надсилається судом до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для внесення відомостей до Державного реєстру

актів цивільного стану громадян та проставлення відмітки в актовому записі про шлюб. В паспортах ставлять відмітки про розірвання шлюбу.

Питання державної реєстрації розірвання шлюбу регулює також Наказ Міністерства юстиції України № 52/5 від 18.10.2000 р. «Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні» (підрозділ 3 «Державна реєстрація розірвання шлюбу» Розділу III «Державна реєстрація окремих актів цивільного стану») (див. Додаток 2).

Правові наслідки припинення шлюбу: припинення прав та обов'язків подружжя. Основним наслідком особистого **немайнового характеру** є право на залишення прізвища, набутого в шлюбі, або повернення дошлюбного прізвища, а **майнового характеру** – це припинення дії принципу спільності щодо майна, яке колишнє подружжя набуватимуть у майбутньому.

Інститут припинення шлюбу в СК України певним чином регулюється і нормами про **сепарацію** – режиму окремого проживання подружжя. Сепарація відома світовій практиці як передумова виваженості рішення подружжя розлучатися чи ні. Вона є, по своїй суті, фактичним припиненням шлюбних відносин, засвідченим актом органу державної реєстрації актів цивільного стану. Встановлюється такий режим тільки за рішенням суду. Режим окремого проживання припиняється у разі поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя.

Правові наслідки сепарації:

- майно, набуто в цей період, не вважається спільним;
- після спливу десяти місяців з дня встановлення сепарації перестає діяти презумпція батьківства.

Отже, як і питання укладання шлюбу, питання розірвання шлюбу досить детально регулюються чинним законодавством. Студентам слід розуміти різницю між порядками розірвання шлюбу. Кожен з них супроводжують відмінні один від одного юридичні документи.

Питання для самоперевірки знань:

1. Дайте визначення поняття «шлюб». В якому нормативному акті закріплено це визначення?
2. Назвіть та охарактеризуйте ознаки шлюбу.
3. Назвіть та охарактеризуйте умови вступу в шлюб.
4. Назвіть та охарактеризуйте перешкодами для укладення шлюбу.
5. Розкрийте порядок укладення шлюбу.
6. Назвіть та охарактеризуйте підстави визнання шлюбу недійсним. Охарактеризуйте підстави, за наявності яких шлюб є недійсним (ст. 39 СК України).
7. Охарактеризуйте підстави, за наявності яких шлюб визнається недійсним в судовому порядку (ст. 40 СК України).
8. Охарактеризуйте підстави, за наявності яких шлюб може бути визнаний недійсним у судовому порядку (ст. 41 СК України).
9. Які правові наслідки недійсності шлюбу?
10. В яких випадках шлюб визнається неукладеним?

11. Назвіть та охарактеризуйте підстави припинення шлюбу.

Додаток 1

Про затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні :
Наказ Мініюсту України від 18.10.2000 р. (із змінами) № 52/5. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>.

2. Державна реєстрація шлюбу

1. Для державної реєстрації шлюбу жінкою та чоловіком особисто подається заява про державну реєстрацію шлюбу.

Якщо жінка та/або чоловік не можуть через поважну причину особисто подати заяву про державну реєстрацію шлюбу, така заява, справжність підпису (підписів) на якій засвідчено нотаріально, може бути подана їх представниками, що діють на підставі нотаріально посвідченої довіреності, або надіслана засобами поштового зв'язку.

2. Заява про державну реєстрацію шлюбу подається до будь-якого органу державної реєстрації актів цивільного стану за вибором жінки та чоловіка за умови, що державна реєстрація шлюбу буде проводитися у приміщенні відповідного органу.

Для державної реєстрації шлюбу, що буде проводитися не у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану, відповідна заява подається до органу державної реєстрації актів цивільного стану в межах адміністративно-територіальної одиниці, де планується державна реєстрація шлюбу.

3. Під час особистого подання заяви про державну реєстрацію шлюбу жінкою та чоловіком з метою встановлення їх особи пред'являються документи, що посвідчують їх особу, передбачені пунктом 3 глави 1 розділу II цих Правил.

У разі подання заяви про державну реєстрацію шлюбу представником жінки та/або чоловіка таким представником пред'являється документ, що посвідчує його особу, передбачений пунктом 3 глави 1 розділу II цих Правил, та нотаріально посвідчена довіреність.

4. Посадова особа органу державної реєстрації актів цивільного стану формує та реєструє заяву про державну реєстрацію шлюбу за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян в день її отримання або не пізніше наступного робочого дня, якщо така заява надійшла засобами поштового зв'язку, з внесенням відомостей про:

- а) наречених:
 - прізвище;
 - власне ім'я;
 - по батькові (за наявності);
 - дата народження;
 - місце народження (за відомостями паспорта чи паспортного документа, а у випадках, передбачених законодавством, за даними Єдиного державного демографічного реєстру);
 - громадянство;
 - унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності);
 - реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності);
 - реквізити документа, що посвідчує особу (тип, серія (за наявності), номер, дата видачі, ким виданий, строк дії (за наявності));
 - сімейний стан (у шлюбі не перебуває, шлюб розірвано або вдівець / вдова);
 - документи, що підтверджують сімейний стан (тип, серія (за наявності), номер, дата видачі, ким виданий) - у разі коли у відомостях про сімейний стан зазначено «шлюб розірвано» або «вдівець / вдова»;
 - прізвище, обране у зв'язку з державною реєстрацією шлюбу;
 - абонентський номер мобільного телефону;
 - адреса електронної пошти (за наявності);

б) державну реєстрацію шлюбу:

дата та час, обрані для державної реєстрації шлюбу;

місце державної реєстрації шлюбу.

У разі подання заяви про державну реєстрацію шлюбу в електронній формі з одночасним отриманням платних послуг, що надаються відділами державної реєстрації актів цивільного стану, додатково зазначаються відомості про:

платні послуги, що бажають отримати наречені:

організацію та проведення індивідуальних обрядів державної реєстрації шлюбу (обирається один із видів індивідуальних обрядів державної реєстрації шлюбу, передбачених Порядком надання платних послуг відділами державної реєстрації актів цивільного стану, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 27 грудня 2010 року № 3335/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 29 грудня 2010 року за № 1380/18675);

доставку та вручення повторно виданих свідоцтв та інших документів про державну реєстрацію актів цивільного стану фізичній особі за місцем її проживання (перебування) за заявами, поданими в електронній формі (у разі обрання обряду державної реєстрації шлюбу в режимі відеоконференції);

поштову адресу (у разі обрання обряду державної реєстрації шлюбу у режимі відеоконференції).

У разі подання заяви про державну реєстрацію шлюбу представником додатково зазначаються відомості про такого представника:

прізвище;

власне ім'я;

по батькові (за наявності);

унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності);

реквізити документа, що посвідчує особу (тип, серія (за наявності), номер, дата видачі, ким виданий, строк дії (за наявності));

реквізити документа, що підтверджує повноваження представника (тип, серія (за наявності), номер, дата видачі, ким виданий, строк дії (за наявності), додаткові відомості (за наявності));

абонентський номер мобільного телефону;

адреса електронної пошти (за наявності).

У разі подання заяви про державну реєстрацію шлюбу в електронній формі, така заява має містити відомості, передбачені цим пунктом.

5. Формування заяви про державну реєстрацію шлюбу в разі особистого звернення жінки та чоловіка здійснюється на підставі документів, що пред'являються ними, а у разі подання заяви їх представником або надсилання засобами поштового зв'язку - на підставі заяви, складеної жінкою та/або чоловіком у паперовій формі (додаток б) і справжність підпису (підписів) на якій засвідчено нотаріально, та документів, що пред'являються таким представником (у разі подання заяви представником).

6. За відсутності зауважень до відомостей, зазначених у сформованій заяві про державну реєстрацію шлюбу, у разі особистого звернення жінки та чоловіка ними проставляються підписи на відповідній заяві (крім випадку, передбаченого абзацом першим пункту 4 глави 1 розділу II цих Правил), а в разі подання заяви їх представником - проставляється власний підпис такого представника.

У разі подання заяви про державну реєстрацію шлюбу через представника або шляхом надіслання її поштою посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану до сформованої заяви вносяться такі відомості: «Справжність підпису нареченого / нареченої засвідчено нотаріусом» та зазначаються дані нотаріуса (прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), нотаріальний округ чи державна нотаріальна контора), дата та за яким реєстровим номером засвідчено справжність підпису нареченого / нареченої, а у випадку

надіслання заяви поштою додатково зазначається, що заява надійшла поштою та дата її надходження до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

7. За тимчасової відсутності доступу до Державного реєстру актів цивільного стану громадян для подання заяви про державну реєстрацію шлюбу використовується її паперова форма (додаток 6).

8. У разі якщо жінка та/або чоловік є іноземцем чи особою без громадянства, такими жінкою та/або чоловіком пред'являються документи, що підтверджують законність перебування на території України, та в разі наявності громадянства декількох країн також пред'являються відповідні паспортні документи.

З усіх паспортних документів та документів, що підтверджують законність перебування на території України, пред'явлених відповідним заявником, що є іноземцем чи особою без громадянства, посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану виготовляються їх копії.

У разі якщо жінка та/або чоловік є іноземцем чи особою без громадянства і заява про державну реєстрацію шлюбу подається представником або надсилається засобами поштового зв'язку, до заяви додаються копії паспортних документів та документів, що підтверджують законність перебування на території України, засвідчені нотаріально, та їх переклади на українську мову, засвідчені в установленому порядку.

Орган державної реєстрації актів цивільного стану, до якого подано заяву про державну реєстрацію шлюбу, надсилає запит до територіального органу Державної міграційної служби України за місцем подання такої заяви з метою перевірки законності перебування іноземця або особи без громадянства на території України станом на день державної реєстрації шлюбу.

Запит до територіального органу Державної міграційної служби України надсилається органом державної реєстрації актів цивільного стану не пізніше наступного робочого дня з дня подання / надходження заяви про державну реєстрацію шлюбу з використанням системи електронної взаємодії органів виконавчої влади чи у разі її відсутності - на електронну адресу відповідного територіального органу Державної міграційної служби України. У разі неможливості надсилання запиту в електронній формі, такий запит надсилається в паперовій формі на поштову адресу відповідного територіального органу Державної міграційної служби України.

До запиту додаються виготовлені посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану копії заяви про державну реєстрацію шлюбу, паспортних документів та документів, що підтверджують законність перебування на території України, відповідного заявника, що є іноземцем чи особою без громадянства, а також копії перекладів на українську мову відповідних документів. У разі якщо заяву про державну реєстрацію шлюбу подано представником або надіслано засобами поштового зв'язку, до запиту додаються копії паспортних документів та документів, що підтверджують законність перебування на території України, засвідчені нотаріально, що були додані до відповідної заяви.

Територіальний орган Державної міграційної служби України у строки, визначені Законом України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг», але не пізніше ніж за день до дати державної реєстрації шлюбу повідомляє відповідний орган державної реєстрації актів цивільного стану про результати перевірки законності перебування іноземця або особи без громадянства на території України.

9. У разі якщо жінка та/або чоловік перебували у шлюбі, відомості про документ, що підтверджує припинення попереднього шлюбу (свідоцтво про розірвання шлюбу, рішення суду про розірвання шлюбу, свідоцтво про смерть іншого з подружжя в попередньому шлюбі тощо), зазначаються в заяві про державну реєстрацію шлюбу.

Якщо таким документом є рішення суду, посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану отримується примірник відповідного рішення у порядку, передбаченому абзацами п'ятим, сьомим пункту 3 глави 1 розділу II цих Правил.

Якщо таким документом є документ про підтвердження припинення попереднього шлюбу, що передбачений законодавством іноземної держави та виданий її компетентним органом, такий документ пред'являється відповідним заявником.

10. У разі якщо жінка та/або чоловік не досягли шлюбного віку, посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану за вказаними у заяві про державну реєстрацію шлюбу реквізитами рішення суду про надання права на шлюб отримується примірник відповідного рішення суду у порядку, передбаченому абзацами п'ятим, сьомим пункту 3 глави 1 розділу II цих Правил.

11. У разі укладення шлюбу на морському судні або судні внутрішнього плавання відомості про відповідний акт, складений капітаном судна, зазначаються в заяві про державну реєстрацію шлюбу, поданій у спосіб, передбачений пунктом 1 цієї глави.

У такому випадку посадова особа органу державної реєстрації актів цивільного стану під час формування заяви про державну реєстрацію шлюбу вносить до неї відомості про укладення шлюбу на морському судні або судні внутрішнього плавання та дату укладення шлюбу, а відповідний акт, складений капітаном судна, долучається до паперової форми заяви.

12. Посадова особа органу державної реєстрації актів цивільного стану під час особистого подання заяви про державну реєстрацію шлюбу жінкою та чоловіком зобов'язана їх ознайомити з умовами і порядком державної реєстрації шлюбу, їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків, обов'язком повідомити один одному про стан свого здоров'я, попередити наречених про відповідальність за приховання відомостей про наявність перешкод для державної реєстрації шлюбу.

У разі якщо наречені чи один із них є іноземцем або особою без громадянства, посадова особа органу державної реєстрації актів цивільного стану також повідомляє про необхідність надсилання ним запиту щодо підтвердження територіальним органом Державної міграційної служби України законності перебування на території України станом на день державної реєстрації шлюбу.

13. Посадова особа органу державної реєстрації актів цивільного стану під час особистого подання заяви про державну реєстрацію шлюбу жінкою та чоловіком повідомляє їм про можливість здійснення медичного обстеження та за їх бажанням видає направлення на добровільне медичне обстеження особи, яка подала заяву про реєстрацію шлюбу (форма № 147-2/о), форма якої затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20 грудня 2002 року № 480, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21 січня 2003 року за № 44/7365.

14. За бажанням наречених одночасно з державною реєстрацією шлюбу відділом державної реєстрації актів цивільного стану можуть надаватися платні послуги з організації та проведення індивідуальних обрядів державної реєстрації шлюбу відповідно до Порядку надання платних послуг відділами державної реєстрації актів цивільного стану, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27 грудня 2010 року № 3335/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29 грудня 2010 року за № 1380/18675.

У разі обрання нареченими платної послуги з організації та проведення обряду державної реєстрації шлюбу у режимі відеоконференції додатково надається платна послуга з доставки та вручення повторно виданих свідоцтв та інших документів про державну реєстрацію актів цивільного стану фізичній особі за місцем її проживання (перебування) за заявами, поданими в електронній формі.

15. Державна реєстрація шлюбу проводиться після закінчення одного місяця від дня подання нареченими заяви про державну реєстрацію шлюбу, крім випадку укладення шлюбу на морському судні або судні внутрішнього плавання.

За наявності поважної причини та документа, який підтверджує її наявність, з дозволу керівника органу державної реєстрації актів цивільного стану державна реєстрація шлюбу проводиться до закінчення зазначеного строку, а у заяві про державну реєстрацію шлюбу

посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану зазначається фактична дата реєстрації шлюбу.

У разі якщо документ, що підтверджує поважну причину, надано після подання заяви про державну реєстрацію шлюбу, державна реєстрація шлюбу проводиться до закінчення зазначеного строку з дозволу керівника органу державної реєстрації актів цивільного стану на підставі спільної письмової заяви наречених у довільній формі та відповідного документа, які подаються до органу державної реєстрації актів цивільного стану нареченими особисто.

У разі вагітності нареченої, народження нею дитини та якщо є безпосередня загроза для життя нареченої або нареченого, що підтверджується документально, державна реєстрація шлюбу проводиться в день подання відповідної заяви або у будь-який інший день за бажанням наречених протягом одного місяця.

16. Після прийняття заяви про державну реєстрацію шлюбу посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян встановлюється сімейний стан наречених. Щодо наречених чи одного з них, які раніше перебували у шлюбі, встановлюється факт припинення попереднього шлюбу або визнання такого шлюбу недійсним.

У разі якщо в актовому записі про шлюб не проставлено відмітки про його розірвання на підставі рішення суду про розірвання шлюбу, ухваленого судом після набрання чинності Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану вчиняються дії, передбачені пунктом 3 глави 3 розділу III цих Правил.

У разі якщо наречені чи один із них раніше перебували в шлюбі, в графі «Для відміток» актового запису про шлюб посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану вносяться відомості про документ, що підтверджує припинення попереднього шлюбу (дата складання та номер актового запису про розірвання шлюбу (смерті), найменування органу державної реєстрації актів цивільного стану, яким проведено державну реєстрацію відповідного акту цивільного стану; дата та номер рішення суду про розірвання шлюбу, найменування суду) або визнання попереднього шлюбу недійсним (дата та номер рішення суду про визнання шлюбу недійсним, найменування суду), або припинення дії (визнання недійсним) актового запису про шлюб (дата складання висновку про припинення дії (визнання недійсним) актового запису про шлюб, найменування відділу державної реєстрації актів цивільного стану, яким припинено дію актового запису про шлюб (визнано його недійсним)).

{Абзац третій пункту 16 глави 2 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1460/5 від 27.05.2025}

17. Якщо є відомості про наявність перешкод для державної реєстрації шлюбу, керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану може відкласти таку реєстрацію, але не більш як на три місяці, про що органом державної реєстрації актів цивільного стану у письмовій формі повідомляються наречені.

Рішення про відкладення державної реєстрації шлюбу може бути оскаржене в судовому порядку.

Орган державної реєстрації актів цивільного стану невідкладно проводить перевірку відповідних відомостей на предмет наявності чи відсутності перешкод для державної реєстрації шлюбу, про результати якої повідомляє заявників у письмовій формі.

18. Якщо наречені не з'явилися для проведення державної реєстрації шлюбу і не повідомили про причину неявки протягом трьох місяців з дня подання відповідної заяви, заява втрачає чинність.

Якщо наречені не можуть з'явитися з поважної причини для проведення державної реєстрації шлюбу у встановлений день, строк такої реєстрації переноситься на інший день за їх письмовою заявою у довільній формі, яка може бути подана одним з наречених або

надіслана поштою. У такому разі строк перенесення державної реєстрації шлюбу не може перевищувати одного року від дня подання відповідної заяви.

Посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян зазначається нова дата державної реєстрації шлюбу, обрана нареченими, а до поданої нареченими заяви про державну реєстрацію шлюбу вносяться відомості про перенесення дати державної реєстрації шлюбу.

19. Державна реєстрація шлюбу проводиться у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану.

За заявою наречених державна реєстрація шлюбу може проводитися за місцем їх проживання, за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони не можуть з поважної причини прибути до органу державної реєстрації актів цивільного стану, з урахуванням документа, який підтверджує таку поважну причину, що додається до заяви про державну реєстрацію шлюбу.

Державна реєстрація шлюбу в приміщенні закладу охорони здоров'я проводиться за наявності дозволу керівника відповідної установи.

У разі державної реєстрації шлюбу не у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану в графі «Для відміток» актового запису про шлюб посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану вносяться такі відомості: «Державна реєстрація шлюбу проведена не у приміщенні органу державної реєстрації актів цивільного стану» та зазначається місце проведення державної реєстрації шлюбу (найменування підприємства, установи, закладу або адреса місця проживання / перебування особи).

20. У разі виявлення бажання зареєструвати шлюб з особою, яка відбуває покарання в установі виконання покарань або до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, така державна реєстрація проводиться за наявності письмового дозволу керівника відповідної установи / закладу у приміщенні установи виконання покарань або слідчого ізолятора. Адміністрація цієї установи забезпечує засуджену особу або особу, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, бланком заяви про державну реєстрацію шлюбу встановленої форми (додаток б). Після заповнення такою особою тієї частини заяви, яка стосується його (її), начальник установи виконання покарань або слідчого ізолятора звіряє вказані в заяві відомості з паспортом або паспортним документом, який міститься в особовій справі засудженої особи або особи, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, засвідчує справжність його (її) підпису відповідно до Закону України «Про нотаріат» та надсилає цю заяву особі, з якою ця особа бажає зареєструвати шлюб. Одночасно такій особі повідомляються найменування та адреса відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням установи виконання покарань або слідчого ізолятора, в якому може бути проведено державну реєстрацію шлюбу.

При погодженні на державну реєстрацію шлюбу із засудженою особою або особою, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, особа заповнює отриману заяву в тій частині, що стосується її, у відділі державної реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням установи виконання покарань або слідчого ізолятора.

Якщо особа, яка погодилась на державну реєстрацію шлюбу із засудженою особою або особою, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не може через поважні причини особисто подати отриману заяву про державну реєстрацію шлюбу до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням установи виконання покарань або слідчого ізолятора, заяву засудженої особи або особи, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, та заяву з відомостями про себе, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідчено, особа надсилає поштою до цього відділу.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який отримав заяву (заяви) про державну реєстрацію шлюбу, призначає дату та час державної реєстрації шлюбу, про що

заздалегідь повідомляє наречених, а також адміністрацію установи виконання покарань або слідчого ізолятора, у якій утримується засуджена особа або особа, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, яка бажає зареєструвати шлюб.

21. Державна реєстрація шлюбу проводиться у присутності нареченої та нареченого з пред'явленням для посвідчення їх особи і віку документів, передбачених пунктом 3 глави 1 розділу II цих Правил. Державна реєстрація шлюбу через представника не допускається.

У випадку, передбаченому пунктом 4 глави 1 розділу II цих Правил, державна реєстрація шлюбу проводиться в присутності свідка, перекладача жестової мови.

22. Наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або іменуватись дошлюбними прізвищами.

Наречені мають право приєднати до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої.

Якщо наречені бажають мати подвійне прізвище, то за їх згодою у заяві про державну реєстрацію шлюбу зазначається, з якого прізвища буде починатися обране ними прізвище.

Складення більше двох прізвищ не допускається, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої належить наречена і (або) наречений.

Якщо на момент державної реєстрації шлюбу прізвище нареченої, нареченого вже є подвійним, вона, він має право замінити одну із частин свого прізвища на прізвище другого.

23. Державна реєстрація шлюбу здійснюється шляхом формування посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану за допомогою програмних засобів ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян актового запису про шлюб.

У разі укладення шлюбу на морському судні або судні внутрішнього плавання відомості про дату державної реєстрації шлюбу зазначаються відповідно до акта, складеного капітаном судна, про що в графі «Для відміток» актового запису про шлюб посадовою особою органу державної реєстрації актів цивільного стану вносяться такі відомості: «Шлюб укладено на судні» та зазначається назва або реєстраційний номер судна у Державному судовому реєстрі України (за наявності), номер та дата акта, прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) капітана судна.

За відсутності зауважень до відомостей, зазначених у актовому записі про шлюб, жінкою та чоловіком проставляються підписи на відповідному актовому записі (крім випадку, передбаченого абзацом першим пункту 4 глави 1 розділу II цих Правил).

24. На підставі актового запису про шлюб кожному з подружжя видається свідоцтво про шлюб.

У разі обрання нареченими платної послуги з організації та проведення обряду державної реєстрації шлюбу в режимі відеоконференції свідоцтва про шлюб вкладаються у реєстровані поштові відправлення, які передаються представнику національного оператора поштового зв'язку за умови пред'явлення ним службового посвідчення за накладною, під підпис, до якої додається реєстр поштових відправлень, складений відділом державної реєстрації актів цивільного стану. Один примірник накладної та реєстру поштових відправлень залишається у матеріалах справи відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

До графі «Для відміток» актового запису про шлюб вноситься відмітка: «Свідоцтво надіслано засобами поштового зв'язку».

25. Якщо документом, що посвідчує особу нареченої та/або нареченого, що під час державної реєстрації шлюбу змінили своє прізвище, є паспорт громадянина України у формі книжечки, працівником органу державної реєстрації актів цивільного стану у відповідному паспорті робиться відмітка про те, що він підлягає обміну в місячний строк у зв'язку зі зміною прізвища.

{Глава 2 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1714/5 від 07.06.2024}

Додаток 2

Про затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні :
Наказ Мініюсту України від 18.10.2000 р. (із змінами) № 52/5. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>.

3. Державна реєстрація розірвання шлюбу

3. Державна реєстрація розірвання шлюбу

1. Державна реєстрація розірвання шлюбу проводиться органами державної реєстрації актів цивільного стану у встановлених законом випадках.

Розірвання шлюбу, здійснене судом до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", підлягає державній реєстрації в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Державна реєстрація розірвання шлюбу може проводитись незалежно від строку, що минув після постановлення судом рішення про розірвання шлюбу, яке набрало чинності.

Розірвання шлюбу, здійснене в порядку, передбаченому статтями 106 і 107 Сімейного кодексу України, повинно бути зареєстроване в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

2. У разі розірвання шлюбу судом шлюб припиняється у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

У разі розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану шлюб припиняється у день державної реєстрації розірвання шлюбу.

3. Рішення суду про розірвання шлюбу, постановлене судом після набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", надсилається судом до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та проставлення відмітки в актовому записі про шлюб.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який отримав рішення суду про розірвання шлюбу, повинен у день його надходження зробити відмітку про розірвання шлюбу на лицьовому боці актового запису про шлюб, зазначивши дату і номер рішення суду, повне найменування суду, яким ухвалено рішення, а також внести відповідні відомості до Державного реєстру актів цивільного стану громадян. Після цього не пізніше наступного робочого дня відділ державної реєстрації актів цивільного стану надсилає повідомлення (додаток 8) до архіву органу державної реєстрації актів цивільного стану, у якому зберігається другий примірник актового запису про шлюб, який у строк, що не перевищує семи робочих днів з дня отримання повідомлення, проставляє у ньому відповідну відмітку.

{Абзац другий пункту 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2690/5 від 28.08.2019}

Якщо актовий запис про шлюб зберігається в іншому відділі державної реєстрації актів цивільного стану України, відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який отримав рішення суду про розірвання шлюбу, повинен у день надходження рішення надіслати його до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням актового запису про шлюб для проставлення відповідної відмітки в порядку, передбаченому абзацом другим цього пункту, та внесення відповідних відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян, крім випадку зберігання цього запису на тимчасово окупованій території України.

{Абзац третій пункту 3 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014}

У разі зберігання актового запису про шлюб на тимчасово окупованих територіях Донецької або Луганської областей рішення суду про розірвання шлюбу надсилається до відповідних відділів державної реєстрації актів цивільного стану у Донецькій та Луганській областях Управління державної реєстрації Східного міжрегіонального управління

Міністерства юстиції України, а у разі зберігання такого актового запису на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим - до відділу державної реєстрації актів цивільного стану у Херсонській області Управління державної реєстрації Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом четвертим згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016; в редакції Наказу Міністерства юстиції № 339/5 від 03.02.2020}

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану направляє рішення суду про розірвання шлюбу до компетентного органу іноземної держави за місцезнаходженням актового запису про шлюб, якщо між Україною і цією державою укладено договір про правову допомогу і правові відносини у цивільних і сімейних справах.

Якщо особи, шлюб між якими розірвано, заявляють про відсутність в актовому записі про шлюб відмітки про розірвання шлюбу, здійснене в судовому порядку, та пред'являють відповідне рішення суду, відділ державної реєстрації актів цивільного стану перевіряє у Державному реєстрі актів цивільного стану громадян наявність в актовому записі про шлюб відомостей про розірвання шлюбу.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

У разі відсутності відмітки про розірвання шлюбу за рішенням суду в актовому записі про шлюб або актового запису про шлюб у Державному реєстрі актів цивільного стану громадян особам роз'яснюється, що відмітку про розірвання шлюбу буде проставлено після одержання відповіді відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем зберігання актового запису про шлюб. Зазначена перевірка не здійснюється у випадку зберігання запису на тимчасово окупованій території України.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

Для одержання відповіді про наявність або відсутність відмітки про розірвання шлюбу за рішенням суду в актовому записі про шлюб відділ державної реєстрації актів цивільного стану в день звернення заявника направляє за допомогою технічних засобів електронних комунікацій відповідний запит до відділу державної реєстрації актів цивільного стану України за місцем зберігання актового запису про шлюб.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який одержав запит, не пізніше наступного робочого дня повідомляє про наявність відмітки про розірвання шлюбу із зазначенням дати і номера рішення суду, повного найменування суду, яким ухвалено рішення, або про її відсутність.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2690/5 від 28.08.2019}

Якщо актовий запис про шлюб, в якому відсутня відмітка про розірвання шлюбу, зберігається у відділі державної реєстрації актів цивільного стану за місцем звернення заявника, відділ проставляє її з дотриманням абзацу другого цього пункту після отримання відповідного рішення суду у спосіб, передбачений абзацами п'ятим та шостим пункту 3 глави 1 розділу II цих Правил, або з дотриманням абзаців третього, четвертого цього пункту направляє його в день отримання до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем зберігання актового запису про шлюб.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

Після проставлення відмітки про розірвання шлюбу в актовому записі про шлюб відділ державної реєстрації актів цивільного стану з дотриманням абзацу другого цього пункту

надсилає повідомлення до архіву відділу державної реєстрації актів цивільного стану, у якому зберігається другий примірник актового запису про шлюб, та вносить відповідні відомості до Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2690/5 від 28.08.2019}

Про проставлену відмітку відділ державної реєстрації актів цивільного стану за місцем зберігання актового запису про шлюб у той самий день інформує відділ державної реєстрації актів цивільного стану за місцем звернення заявника.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

На прохання заявника для підтвердження наявності відмітки про розірвання шлюбу в актовому записі про шлюб може бути видано витяг з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

{Пункт 3 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

4. Підставою для державної реєстрації розірвання шлюбу є:

рішення суду про розірвання шлюбу, постановлене судом до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", яке набрало законної сили;

спільна заява про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей;

заява про розірвання шлюбу одного з подружжя та рішення суду про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім, недієздатним.

В актовому записі про розірвання шлюбу в графі "Підстава державної реєстрації розірвання шлюбу" зазначається одна з підстав: назва суду, дата постановлення судового рішення, номер справи; дата подання заяви про розірвання шлюбу подружжям, яке не має дітей; назва суду, дата постановлення судового рішення про визнання одного з подружжя безвісно відсутнім або недієздатним, номер справи.

{Пункт 4 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1607/5 від 02.08.2013}

5. Державна реєстрація розірвання шлюбу проводиться за місцем проживання подружжя або одного з них.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану не вправі відмовити в державній реєстрації розірвання шлюбу, якщо один із подружжя звернувся із заявою про державну реєстрацію розірвання шлюбу до відділу державної реєстрації актів цивільного стану не за своїм місцем проживання, а за місцем проживання другого з подружжя. У цьому разі місце проживання другого з подружжя підтверджується його паспортом або паспортним документом з відміткою про його проживання чи відповідною довідкою, виданою компетентними органами, про що робиться відмітка в актовому записі про розірвання шлюбу в графі "Для відміток".

6. Державна реєстрація розірвання шлюбу на підставі рішення суду, постановленого до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", проводиться за письмовою заявою про державну реєстрацію розірвання шлюбу на підставі рішення суду (додаток 9), яка подається подружжям або одним з них, а також паспорта або паспортного документа, квитанції про сплату встановленої судом суми державного мита.

{Абзац перший пункту 6 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

До заяви додається відповідне рішення суду, отримане у спосіб, передбачений абзацами п'ятим та шостим пункту 3 глави 1 розділу II цих Правил.

{Пункт 6 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом другим згідно з Наказом Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

Якщо один із подружжя, що розриває шлюб, звільнений від сплати державного мита, то державна реєстрація розірвання шлюбу і видача йому свідоцтва проводиться незалежно від сплати державного мита другим з подружжя.

{Абзац четвертий пункту 6 глави 3 розділу III виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

7. При одержанні заяви про державну реєстрацію розірвання шлюбу на підставі рішення суду та після реєстрації її у спеціальному журналі відділ державної реєстрації актів цивільного стану одночасно перевіряє за Державним реєстром актів цивільного стану громадян наявність в актовому записі про шлюб відомостей про розірвання шлюбу. У разі відсутності актового запису про шлюб у Державному реєстрі актів цивільного стану громадян тому з подружжя, хто подав заяву, роз'яснюється, що розірвання шлюбу буде зареєстровано після одержання відповіді відділу державної реєстрації актів цивільного стану України за місцем зберігання актового запису про шлюб.

Якщо актовий запис про шлюб зберігається на тимчасово окупованій території України, зазначена перевірка здійснюється лише за даними Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

{Пункт 7 глави 3 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014}

8. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який одержав запит щодо наявності в актовому записі про шлюб відмітки про розірвання шлюбу, повинен у триденний строк повідомити, коли і яким органом державної реєстрації актів цивільного стану зареєстровано розірвання шлюбу за заявою другого з подружжя або про відсутність такої відмітки.

{Пункт 8 глави 3 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014}

9. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який одержав повідомлення про відсутність відмітки про розірвання шлюбу, не пізніше наступного робочого дня з дня його отримання запрошує заявника для державної реєстрації розірвання шлюбу і в його присутності реєструє розірвання шлюбу.

{Пункт 9 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014, № 2690/5 від 28.08.2019}

10. Якщо розірвання шлюбу реєструється одним із подружжя, то при складанні актового запису до нього вносяться всі необхідні відомості щодо цієї особи. Щодо другого з подружжя зазначаються лише прізвище до розірвання шлюбу, власне ім'я, по батькові і сума державного мита, яку він має сплатити відповідно до рішення суду.

У цьому разі в свідоцтві про розірвання шлюбу зазначається прізвище, присвоєне після розірвання шлюбу, лише тому з подружжя, який зареєстрував розірвання шлюбу.

11. Якщо відділу державної реєстрації актів цивільного стану відомо про наявність актового запису про розірвання шлюбу подружжя, то заява, що надійшла, і квитанція про сплату державного мита не пізніше наступного робочого дня надсилаються до відділу державної реєстрації актів цивільного стану України за місцезнаходженням актового запису.

{Абзац перший пункту 11 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016, № 2690/5 від 28.08.2019, № 506/5 від 15.02.2022}

У разі зберігання актового запису про розірвання шлюбу на тимчасово окупованій території України державна реєстрація розірвання шлюбу проводиться відділом державної реєстрації актів цивільного стану, до якого подано заяву про розірвання шлюбу на підставі рішення суду.

{Пункт 11 глави 3 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014}

12. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який одержав документи про розірвання шлюбу, зобов'язаний в день отримання рішення суду у спосіб, передбачений

абзацом п'ятим пункту 3 глави 1 розділу II цих Правил, доповнити актовий запис про розірвання шлюбу і надіслати свідоцтво про розірвання шлюбу до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання заявника для вручення, зазначивши в ньому ту саму дату державної реєстрації розірвання шлюбу, що й першому з подружжя.

{Абзац перший пункту 12 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

{Абзац другий пункту 12 глави 3 розділу III виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

{Пункт 12 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014}

13. Після доповнення актового запису відділ державної реєстрації актів цивільного стану повинен не пізніше наступного робочого дня надіслати про це повідомлення (додаток 10) відділу за місцезнаходженням другого примірника актового запису про розірвання шлюбу.

{Пункт 13 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2690/5 від 28.08.2019}

13-1. У разі відсутності в актовому записі про шлюб відмітки про державну реєстрацію розірвання шлюбу за заявою другого з подружжя та відсутності в Єдиному державному реєстрі судових рішень рішення суду про розірвання шлюбу чи неможливості у випадку, передбаченому цими Правилами, отримання примірника відповідного рішення суду, ухваленого на тимчасово окупованій території України, відділ державної реєстрації актів цивільного стану відмовляє у проведенні державної реєстрації розірвання шлюбу.

{Главу 3 розділу III доповнено новим пунктом 13-1 згідно з Наказом Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

14. Державна реєстрація розірвання шлюбу у випадку, передбаченому статтею 106 Сімейного кодексу України, проводиться на підставі письмової заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей (додаток 11), у якій повинно бути зазначено про відсутність у них спільних дітей, після закінчення одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана, у присутності хоча б одного з подружжя.

Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

{Абзац третій пункту 14 глави 3 розділу III виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 1607/5 від 02.08.2013}

Якщо один із подружжя через поважну причину (у зв'язку з тяжкою хворобою, тривалим відрядженням, проживанням у віддаленій місцевості) не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідченою, або прирівняну до неї, від його імені може подати другий із подружжя, про що робиться відмітка в журналі обліку заяв про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, та заяв відповідно до статті 107 Сімейного кодексу України, а також в актовому записі про розірвання шлюбу в графі "Для відміток".

15. При прийнятті заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, особам роз'яснюються порядок і умови державної реєстрації розірвання шлюбу, а також момент його припинення.

16. Якщо подружжя через поважну причину не може з'явитися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану для державної реєстрації розірвання шлюбу в установлений для них день, строк такої реєстрації на письмове прохання подружжя може бути перенесений на інший день. Про це робиться відмітка на заяві та в журналі обліку заяв про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, та заяв відповідно до статті 107 Сімейного кодексу України.

У цих випадках строк перенесення державної реєстрації розірвання шлюбу не може перевищувати одного року з дня подання заяви.

Якщо подружжя не з'явилося для проведення державної реєстрації розірвання шлюбу і не повідомило про причину неявки протягом трьох місяців з дня подання відповідної заяви, заява втрачає чинність.

{Пункт 16 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом третім згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1607/5 від 02.08.2013}

Якщо один із подружжя через поважну причину не може з'явитись для державної реєстрації розірвання шлюбу, він може під час подачі заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, або впродовж місяця письмово повідомити орган державної реєстрації актів цивільного стану про згоду реєстрації розірвання шлюбу за його відсутності та зазначити місцезнаходження органу державної реєстрації актів цивільного стану, до якого слід надіслати свідоцтво про розірвання шлюбу. У разі надсилання письмового повідомлення підпис на ньому того з подружжя, який не може з'явитися, повинен бути нотаріально засвідченим, про що робиться відповідна відмітка в актовому записі про розірвання шлюбу в графі "Для відміток".

У цьому випадку при державній реєстрації розірвання шлюбу в актовому записі вказуються всі дані щодо другого з подружжя відповідно до поданої заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей.

{Пункт 16 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1607/5 від 02.08.2013}

17. Той із подружжя, який змінив своє прізвище у зв'язку з державною реєстрацією шлюбу і буде відсутній при державній реєстрації розірвання шлюбу, повинен зазначити в заяві про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, про бажання надалі іменуватись цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище.

18. Якщо один із подружжя визнаний у встановленому законом порядку безвісно відсутнім, недієздатним, державна реєстрація розірвання шлюбу проводиться за заявою другого з подружжя про розірвання шлюбу відповідно до статті 107 Сімейного кодексу України (додаток 12).

Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

19. При складанні актового запису про розірвання шлюбу відомості щодо відсутнього з подружжя зазначаються лише до розірвання шлюбу в графах "Прізвище", "Ім'я" та "По батькові".

20. До заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, та про розірвання шлюбу відповідно до статті 107 Сімейного кодексу України має бути додане свідоцтво про шлюб. Якщо в подружжя такого свідоцтва немає, а актовий запис про шлюб в органі державної реєстрації актів цивільного стану не зберігся, то за наявності в паспортах або паспортних документах заявника відмітки (штампа) про шлюб вимагати поновлення актового запису не потрібно. Про відсутність свідоцтва робиться відмітка на заяві про розірвання шлюбу. За наявності свідоцтва про шлюб після складання актового запису про розірвання шлюбу воно повертається заявникам з відміткою про державну реєстрацію розірвання шлюбу. Якщо актовий запис про шлюб був складений в органах державної реєстрації актів цивільного стану України, але не зберігся, і в подружжя немає свідоцтва про шлюб, а також відсутні штампи (відмітки) про шлюб у паспортах, паспортних документах, то державна реєстрація розірвання шлюбу може бути проведена тільки після поновлення актового запису про шлюб у встановленому законодавством порядку.

До заяви про розірвання шлюбу відповідно до статті 107 Сімейного кодексу України додається рішення суду про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім чи недієздатним, отримане у спосіб, передбачений абзацами п'ятим, шостим пункту 3 глави 1 розділу II цих Правил.

{Абзац другий пункту 20 глави 3 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 506/5 від 15.02.2022}

21. Державна реєстрація розірвання шлюбу може бути проведена відділом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя, справжність підпису на якій

має бути нотаріально засвідченою, або прирівняною до нотаріально засвідченої, якщо актовий запис про розірвання шлюбу вже складено за заявою другого з подружжя на підставі рішення суду про розірвання шлюбу або на підставі вироку суду про засудження одного з подружжя до позбавлення волі на строк не менш як три роки до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", у разі якщо така особа не може з поважної причини особисто з'явитися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

22. Той із подружжя, який бажає відновити своє дошлюбне прізвище, повинен письмово заявити про це у відділі державної реєстрації актів цивільного стану під час державної реєстрації розірвання шлюбу.

23. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який зареєстрував розірвання шлюбу, повинен не пізніше наступного робочого дня надіслати повідомлення про державну реєстрацію розірвання шлюбу (додаток 13) до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцезнаходженням актового запису про шлюб.

{Абзац перший пункту 23 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014, № 2690/5 від 28.08.2019}

У разі зберігання актового запису про шлюб на тимчасово окупованій території України таке повідомлення надсилається в порядку, визначеному в абзаці четвертому пункту 3 цієї глави.

{Пункт 23 глави 3 розділу III доповнено новим абзацом другим згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який одержав таке повідомлення, має у триденний строк проставити на лицьовому боці актового запису про шлюб відмітку про державну реєстрацію розірвання шлюбу, зазначивши, коли і яким відділом державної реєстрації актів цивільного стану було зареєстровано розірвання шлюбу, номер актового запису про розірвання шлюбу, а також внести відповідні відомості до Державного реєстру актів цивільного стану громадян. При державній реєстрації розірвання шлюбу на підставі рішення суду зазначаються дата і номер рішення суду, повне найменування суду, яким ухвалено рішення. Після цього не пізніше наступного робочого дня відділ державної реєстрації актів цивільного стану надсилає повідомлення про проведену державну реєстрацію розірвання шлюбу до архіву органу державної реєстрації актів цивільного стану, у якому зберігається другий примірник актового запису про шлюб, який здійснює у ньому відповідну відмітку у строк, що не перевищує семи робочих днів з дня отримання повідомлення;

{Абзац третій пункту 23 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 2690/5 від 28.08.2019}

{Пункт 24 глави 3 розділу III виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

{Пункт 25 глави 3 розділу III виключено на підставі Наказу Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016}

24. Якщо особа під час державної реєстрації розірвання шлюбу змінила прізвище, то на першій сторінці паспорта у формі книжечки робиться відмітка про те, що зазначений документ підлягає обміну в місячний строк у зв'язку зі зміною прізвища при державній реєстрації розірвання шлюбу.

{Пункт глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1607/5 від 02.08.2013; в редакції Наказу Міністерства юстиції № 3447/5 від 02.12.2016; із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 3427/5 від 28.09.2021}

25. Відділи державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язані в семиденний строк після проведення державної реєстрації розірвання шлюбу військовозобов'язаних або призовників надіслати про це повідомлення районним (міським) військовим комісаріатам за місцем перебування таких осіб на військовому обліку (додаток 7).

{Пункт 25 глави 3 розділу III в редакції Наказу Міністерства юстиції № 616/5 від 21.02.2017}

26. Якщо той з подружжя, який у судовому порядку був оголошений померлим, з'явився або якщо одержано відомості про місце його перебування, суд скасовує рішення про оголошення його померлим. Якщо смерть особи, оголошеної судом померлою, була зареєстрована в органах державної реєстрації актів цивільного стану, а другий з подружжя не уклав новий шлюб, то шлюб вважатиметься поновленим тільки після припинення дії (скасування) актового запису про смерть на підставі рішення суду.

Про припинення дії (скасування) актового запису про смерть надсилаються повідомлення до відділів державної реєстрації актів цивільного стану за місцем зберігання першого та другого примірників цього актового запису, крім випадку його зберігання на тимчасово окупованій території України. Якщо смерть особи, оголошеної судом померлою, не була зареєстрована в органах державної реєстрації актів цивільного стану, то шлюб не вважається припиненим. Якщо ж другий із подружжя зареєстрував повторний шлюб, той із подружжя, щодо якого було скасовано рішення суду про оголошення його померлим та припинено дію (скасовано) актовий запис про смерть, може оформити розірвання шлюбу на загальних підставах.

{Абзац другий пункту глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 919/5 від 12.06.2014}

{Пункт 26 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1460/5 від 27.05.2025}

27. Якщо один із подружжя був визнаний у судовому порядку безвісно відсутнім і за цієї підстави шлюб з ним було розірвано, то в разі його з'явлення і скасування рішення суду про визнання цієї особи безвісно відсутньою шлюб може бути поновлений відділом державної реєстрації актів цивільного стану тільки за спільною заявою подружжя.

Припинення дії (скасування) актового запису про розірвання шлюбу проводиться відділом державної реєстрації актів цивільного стану, у якому зберігається актовий запис, тільки за наявності рішення суду про скасування попереднього рішення суду про визнання цієї особи безвісно відсутньою.

Шлюб не може бути поновлений, якщо другий із подружжя особи, визнаної безвісно відсутньою, зареєстрував новий шлюб. У цьому разі той із подружжя, який з'явився, вправі одержати або витребувати свідоцтво про розірвання шлюбу від відділу державної реєстрації актів цивільного стану, у якому було зареєстровано розірвання шлюбу. При цьому актовий запис про розірвання шлюбу доповнюється тими відомостями, яких бракує.

{Пункт 27 глави 3 розділу III із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції № 1460/5 від 27.05.2025}